Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

28.10.2020

Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

HE 184/2020 vp

Sisäministeriön lausunto hallituksen esityksestä laeiksi Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan, jäljempänä EPPO-laki, sekä siihen liittyviksi laeiksi. Sisäministeriö lausuu seuraavaa.

Euroopan syyttäjänviraston (jäljempänä EPPO) asiallinen toimivalta kattaa neuvoston asetuksen (EU) 2017/1939 (jäljempänä EPPO-asetus) 22 artiklassa mainitut rikokset, jotka puolestaan määritellään tyhjentävästi direktiivissä (EU) 2017/1371. Sisäministeriö on osallistunut oikeusministeriön asettamaan EPPO-asetusta täydentävään lainsäädäntöhankkeeseen (OM0006:002018, OM:n mietintö 2019:30). Poliisin tämänhetkisen arvion mukaan EPPOn toimivaltaan kuuluvia rikosasioita tulee todennäköisesti vuosittain Suomessa varsin vähän vireille.

Poliisin toimintaa koskevia säännöksiä EPPO-laissa ovat ilmoittaminen Euroopan syyttäjänvirastolle (7 §), pakkokeinojen käyttäminen (10 §), rajat ylittävät tutkintatoimenpiteet (11 §), ylimääräisen tiedon ja henkilötuntomerkkien luovuttaminen (12 §) ja Euroopan syyttäjän ja valtuutetun Euroopan syyttäjän tiedonsaantioikeus (14 §).

EPPO-asetuksen 24 artiklan ja EPPO-lain 7 §:n tarkoittama ilmoittaminen on asiallisesti sama kuin voimassa olevassa esitutkintalain (805/2011) 5 luvun 1 §:ssä 1 momentissa säännelty poliisin ilmoitus syyttäjälle. EPPO-lain liitelakina olevassa ehdotetussa esitutkintalain 5 luvun 1 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ”*Esitutkintaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava syyttäjälle myös rikosasiasta, jossa Euroopan syyttäjänvirasto voi käyttää toimivaltaa.*”

Sisäministeriön näkemyksen mukaan uusi 2 momentti ei muuta vallitsevaa asiantilaa, jossa poliisin ilmoitus syyttäjille hoidetaan tietojärjestelmien kautta. Lisäksi uuden 2 momentin mukaisen ilmoituksen saatuaan nimenomaan syyttäjä on velvollinen tekemään EPPO-asetuksen 24 artiklan tarkoittaman ilmoituksen. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ilmoituksen tarkoittama rikosasia jaetaan Syyttäjälaitoksessa nimetylle EPPO-asetuksen 13 artiklan tarkoittamalle valtuutetulle Euroopan syyttäjälle. Kyseisellä syyttäjällä on Suomessa kaksoisrooli kansallisena syyttäjänä ja EPPOn valtuutettuna Euroopan syyttäjänä.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

EPPO-asetuksen 30 artiklan tutkintatoimenpiteet ja EPPO-lain 10 §:n pakkokeinojen käyttäminen puolestaan tarkoittavat asiallisesti pakkokeinolain (806/2011) 2-10 luvuissa säänneltyjä pakkokeinoja. EPPO-asetuksen 31 artiklan rajat ylittävät tutkinta ja EPPO-lain 11 §:n rajat ylittävät tutkintatoimenpiteet tarkoittavat käytännössä joko EPPO-asetuksen mukaista pyyntöä tai vakiintuneiden oikeusapumenettelyjen ja eurooppalaisten tai muiden tutkintainstrumenttien (eurooppalainen tutkintamääräys tai vastavuoroisen tunnistamisen mukainen instrumentti) käyttöä.

EPPO-asetuksen soveltamisalaan kuuluva tutkinta hoidetaan käytännössä siten, että Suomessa toimiva valtuutettu Euroopan syyttäjä tekee esitutkintaviranomaiselle esitutkintalain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisen pyynnön toimittaa esitutkinta. EPPO-lain 1 §:n säännöskohtaisten perustelujen maininta, ettei valtuutettu Euroopan syyttäjä toimi esitutkintalain 2 luvun 2 §:n tarkoittamana tutkinnanjohtajana, on sisäministeriön näkemyksen mukaan tarpeellinen selvennys nykyisen esitutkintajärjestelmän eheyden näkökulmasta.

Ehdotetun EPPO-lain 12 §:n ylimääräisen tiedon ja henkilötuntomerkkien luovuttamisen viittauksella pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 55-56 §:iin ei sisäministeriön näkemyksen mukaan ole merkittäviä vaikutuksia esitutkintaviranomaisen toimintaan.

EPPOn tiedonsaantioikeus on EPPO-asetuksen 43 artiklassa rakennettu laajaksi. EPPO-lain 14 § valtuutetun Euroopan syyttäjän ja Euroopan syyttäjän tiedonsaantioikeudesta viittaa Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 4 luvun 22 §:n laajaan tiedonsaantioikeuteen. Poliisin osalta tietojen luovuttamista EPPO-asetuksen tai EPPO-lain tarkoittamissa tapauksissa säätelee laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019), jonka 4 luvun 21 §:ssä syyttäjä on mainittu toimivaltaisena viranomaisena. EPPO-lain 14 §:llä ei sisäministerin tämänhetkisen käsityksen perusteella ole merkittäviä vaikutuksia esitutkintaviranomaisen toimintaan.

EPPO-lain 15 §:n tarkoittaman EPPO:n asianhallintajärjestelmän hyöty esitutkintaviranomaisille on lähinnä nimellinen. Ensinnäkin asianhallintajärjestelmä saa sisältöä vasta EPPOn tutkittavaksi tulleiden yksittäisten rikosasioiden mukana. Käytännössä tietosisältö on täysin riippuvainen kansallisten viranomaisten tuottaman tiedon määrästä ja laadusta. Sinänsä tilanne ei poikkea muista kansainvälisistä viranomaistietojärjestelmistä.

Toiseksi EPPOn asianhallintajärjestelmään pääsy on EPPO-asetuksen 46 artiklassa rajattu EPPOn henkilöstöön. EPPO-lain 15 §:n pääsyoikeutta koskevassa säännöksessä mainitaan vain valtuutetut Euroopan syyttäjät. EPPO-asetuksen 76 artiklan mukaan sallittu pääsy operatiivisiin henkilötietoihin voidaan antaa vain Euroopan pääsyyttäjälle, Euroopan syyttäjille, valtuutetuille Euroopan syyttäjille ja näitä avustavalle valtuutetulle henkilöstölle. Tästä johtuen tietojenvaihto EPPOn ja kansallisen viranomaisen välillä on riippuvainen EPPOn edustajana toimivasta valtuutetusta syyttäjästä. Sama pätee tietojenvaihtoon rajat ylittävissä tapauksissa.

Muilta osin sisäministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen

Jakelu Lakivaliokunta

Tiedoksi Sisäministeri Ohisalo
Kansliapäällikkö Pimiä
Valtiosihteeri Parviainen
Erityisavustaja Kerman
Johdon sihteerit
Osastopäällikkö Aaltomaa
Poliisijohtaja Gerkman
oikeus@intermin.fi